

[Transcript] Forklart / Er vi i starten av en økonomisk nedtur?

Rentehevingene har begynt å vikke.
Med 0,25 prosentaneter, med 0,5 prosentaneter,
med 0,25 prosentaneter,
til 4,25 prosent.
Vi bruker mindre penger, og bolepriserne går ned.
Digg for de som vil kjøpe,
men kjøpt for de som nå sitter med dyre og dyre lån,
og boler som blir mindre vart.
Er dette starten på det skumlige er ordet,
recession,
og hva er egentlig det?
Du hører på forklart fra Aftenposten en podcast
da vi forklarer en nyhet i hver episode.
I dag om den hårfine balansen mellom
inflasjon og recession.
Jeg heter Sunne Søholl,
og i dag er det mandag 23. oktober.
Høy prisevekst har plaget Norges Bank i godt over to år,
med 13 rentevenger som resultat,
og kanskje får vi en 14 snart.
Men ser om inflasjon vil fortsette å plagge oss i mange år,
priserne går ikke ned heller,
så vil vi kanskje få flere og nye landeplager
å snakke om fremover.
Sindere heierdal, vår kjære økonomiecommentator,
skal ta en liten tid inn i glaskola for oss veldig snart.
Men først noe som skjer akkurat nå,
boligmarkene.
For det er et sted priserne kan ha begynt å gå ned.
Vi ser at rentevengene har begynt å bite,
og også i flere store byer så faller nå boligpriserne.
Både nasjonalt og i en by som Oslo,
fallt blandt annet av priserne med 1,9 prosent i september.
Det pleier å være litt dårligere på høsten,
men selv når vi tar det forbollet, så var dette en ny type virkelighet.
Jeg betyr det at boligpriserne kommer til å fortsette å falle?
Ja, det tror jeg.
Rentefekten vil fortsette å skylle inn i folkes nettbanker
og til og med eiforiske budrunder.
Jeg tror jeg vil få et litte hjerteinfarkt
om ikke boligpriserne fortsetter å falle i oktober og november.
Det ville være så overraskende om ikke dette som nå har skjedd
med stadig dyre bolong preger Nordmenn's Lomøbøker så mye
at man nå roer seg ned når man skal lete etter bolig.

[Transcript] Forklart / Er vi i starten av en økonomisk nedtur?

Men det er ikke bare boligpriserne vel som blir påvirket av de høyrentene?

Nei da, vi ser det på mange feltt.

Vi ser jo at salga nye biler faller, salga nye boler faller kraftig.

Og så har vi dette som vi kaller gjellsgraden, altså hvor mye gjell vi tar på oss.

Og der har vi også om sider begynt å si at det faller

Nordmenn er jo på verdens toppen i privat gjell,

men endelig så tar vi nå mindre friske gjell

enn det som er inflasjonen så blir egentlig gjellsveksten mindre.

Friske gjell er altså nye lån som tas opp,

og det skjer mye mindre grad nå.

Så sindra, mindre lån og litt lavere boligpriser.

Og mye har egentlig det å si.

For folk som ikke er bolig og ikke har tenkt å få det med det allet første

kan jo dette være bra for det kan gi en litt villere ingangspillet på sikt.

Men for de med bolig og dyrelån så er det jo ikke så bra,

og for de som akkurat nå vil inn trenger det heller ikke å være bra

for noe må bankene holde mer igjen på lånene,

og da er det ikke første fremste 20-åringer uten i en kapital de er villige til å blå oppfor.

Og så er det jo litt uvanlig trek som i Oslo,

der prisen har steget hjemt og trutt i mange år,

men nå ser vi tydelig at vi er en annen virkelighet.

For i mange år har boligprisen i hovedstaden bare gått i en vei,

og det er oppover.

Siden 1993 har leiligheter og hus i Oslo,

i det store bilde, bare blitt dyre og dyre,

og boleire har opplevd en eventyrlig vekst.

Kan dette eventyret være over nå?

Vi spørser om vi kan kalle det eventyr i det helt hatt,

for det er jo mange som ikke har fått mulig til å komme seg inn på market,

det er så dyrt som det er blitt blandt annet i store bryne.

Men uansett, nei, det betyr ikke at boligpris og gangen er overforgått,

tvrtimot kan det jo komme ettervert en slags rekyl.

Rekyl? Hva er det?

Rekyl er en slags boomerang effekt.

Nå er det slik at fortsatt vet vi at behovet for å bo sentrum snart i mindre leiligheter er til stedet, men det bygges nesten ikke.

Rentefekten og så videre gjør at det knappt kommer nye boligere til.

For når rentene går opp, blir det også dyrere å bygge boligere.

Men alle viktigste, så går ettespørsel ned.

For når rentene stiger, er det få som vil kjøpe en ny bolig som først kan flytte inn i om 2-3 år.

Nå folk da ikke er så redde for renta lenger og kanskje renta begynner å kuttes igjen,

da kan vi få en skikkelig rekyl hvor prisene spretter voldsomt opp igjen.

Litt som i så 2016 i Oslo, da prisene faktisk steg med over 23 prosent på ett år,

og det er jo helt spinnmelt.

[Transcript] Forklart / Er vi i starten av en økonomisk nedtur?

Ja, for da vil plutselig alle ha boligere igjen, og så har det ikke blitt bygget noen ting i mellomtiden. Netopp. Men akkurat dette med rekyl er veldig spesifikt for boligmarkedet. Når det gjelder resten av akademien, så er det ikke først og fremst stigende priser og inflasjon. Mange nå snakker. Nei, for det som kan bli en bekymring for veldig mange nå, er nemlig R-O-R-Ressession. Og så finnes det et enda skumlere ord. Et begrepp som omtales om det virkelige økonomiske spøkelse, som holder økonomer våkende om natta, nemlig S-O-R-A. Startflasjon. Er du en sparegris? Hør her. Med priseakt kan du sammenligne og spare penger uansett hvor du er. Preiseakt.no gi deg tilgang til over 1300 butikker og flere millioner produkter. Det er enkelt raskt og smart. Om du er på leidinget til ode-telefoner, stekepanner eller tusko. Preiseakt.no sammenligne og spare penger overalt. Sindre, nå skal du få lov til å se inn i Kristallkjolen. Hvordan vil økonomien se ut fremover? La meg først si at det er fruktlig vanskelig å levere præcise prognose på fremtiden, og de som gjør det boomer som regel styrkt, inkludert Norge Spank. Men et ord som vi bør merke oss, så hon kan komme mye mer på raderen i de fleste Veste land. Og så skal vi se inn i Kristallkjolen. Vi bør merke oss, så hon kan komme mye mer på raderen i de fleste Veste land. Også Norge, det er det såkalt reisesessionsordet. Og det er mulig vi får reisesessjon i Norge om ikke alt flenge. Og da kan det gå til en del av bekymringen rundt høy inflasjon nå. Bytes ut med nye små grå for en mer bra reisesessjon. Og her må vi nok stoppe opp litt allerede sindra. Hva er reisesessjon? En vanlig definisjon er at økonomien krymper i minst et halvt år. Altså at den økonomiske kaka blir mindre. Hva skjer da? Da er det ikke lenger vekst. Det er fall med økonomien. Da blir flere ledige, bedrifter slutter å investere. Flere foretak og bedrifter går også typisk konkurs. Ok, så reisesessjon er på en måte økonomisk nedtur? Ja, et lite ragnarokk, og så er det varierende hvor stett dette armageddonene er. Mye henger sammen med ledigheten. Hvis ledigheten virkelig skyter i verden, så kan det bli en brutalt å ha reisesessjonen. En tøff har landning for økonomienet, en krasjlanding nesten. Hvis det bare er en mild bris og svagt fall, uten noe særlig økning i ledigheten, så er det en milde sesjon eller en ganske myk landning. Ja, så det kommer an på arbeidsledigheten? Arbeidsledigheten er veldig viktig, og for de fleste av oss,

[Transcript] Forklart / Er vi i starten av en økonomisk nedtur?

så er det jo den som først og fremst vil gjøre privat økonomien dramatisk anneris, og få oss å gjøre helt andre ting med pengene vår også, blant annet strupe veldig mye mer igjen på Lomboka, og kutte ut veldig mye murro, kafébesøk og det hele. Men til tross for at reseksjon høres skummelt ut, så er det faktisk ikke så langt under, det er Norge Spank prøver å få til. Hele poenget med alle disse rentehevingene på veldig kort tid, er å kjøle ned økonomien og dempe den økonomiske motoren, og at vi da skal kjenne at det gjør litt vondt, sånn at vi struper inn på eget forbruk, at vi dermed dempe prispressen i samfunnet. Det er i alle fall hensikten med rentehevingene, og det skal først og fremst ramme oss som har boliglån med flytende rente og høy hjelp. Så reseksjonen er bra? Det er jo da dette med å finne den riktige balansen, mellom at vi knekker litt av forbruket og prispressen, uten at vi knekker bedriftene og folk flest helt. Og fremforallt må vi unngå at det som stadig nå er en uvanlig lav ledighet i Norge, virkelig skyter i været, da går det gjerne med heisen opp med ledigheten. Og så vet vi historisk at det blir vanskelig å få den ned igjen, den går gjerne bare en veldig myk trapp ned igjen. Okei, så konklusjonen er at reseksjonen er skummelt og samtidig litt bra, men egentlig ikke så bra heller. Kanskje. Og så er det et annet ord som har ble trukket frem som en mulig bekymring, og det er hvertfall ikke bra, nemlig S-ordet. The worst case, det kan lett bli at vi får en såkalt stagflasjon. Dette er den store styggulven. Vi har hatt mange flasjoner å forholde oss til. Det er inflasjon som er relativt kjent nå, og så har vi deflasjon som er det motsatt av inflasjon. Krympflasjon blir en greie da varene i butikken ble mindre uten at prisene gikk ned, og så er det stagflasjon. Dette stagflasjon oppstår da hvis vi både har høy inflasjon, altså en priska-lopp, og samtidig en reseksjon, altså økonomien, krympelig. Da får vi både det at vi stadig vil oppleve at alt rundt oss blir dyrere hele tiden, samtidig som vi også miste jobben. Da har du det guffneste av to verdener, hvor det blir veldig vanskelig å finne gode løsninger, også for Norges Bank, som jo har særlig rentebåpende for å prøve å knekke inflasjon, men hvordan Norges Bank kan risikere å få ledigheten enda mer opp, hvis vi har reddet, er det her at vi har høy ledighet. Men hvordan kan det skje samtidig? Er ikke reseksjon det motsatte av inflasjon? Jo, og heldigvis er det ikke så ofte dette skjer, men vi kan jo for eksempel tenke oss at vi får høy importert prisstigning, da ant gjennom økte energi, priser, dyrestrøm, høy åldrepreis, og samtidig en svakroende som også drar opp prisen på det vi importerer.

[Transcript] Forklart / Er vi i starten av en økonomisk nedtur?

Samtidig da som ledigheten begynner å bygge opp og konkurransene øker, da kan vi stå i et slikt scenario.

Etter alleprisjokket på 1970-tallet så opplevde mange land stagflasjon.

Denne kjipekombinasjonen av at alt ble dyrre samtidig så mange mistet jobben.

Også i Norge så har vi tendens på dette, men her slapper vi billyuna.

Sindra kan Norge oppleve stagflasjon nå?

Da kan det bli det også, for eksempel, lønsopp gjør hjemme hvis de skulle være veldig reise, men da matet, bedriften og så begynner å sette opp prisen i butikkenet, da kan vi begynne å nærme oss noe som er dette.

Det er absolutt ikke noe hovedscenario, men det er et skrekscenario som vi må være bevisst på.

Men det er et worst case?

Det er et worst case, ja.

Men hva tror du faktisk kommer til å se?

Jeg tror mest på en så kalt myklanding for Norske økonomie, der de bitene høye rentene bidrar til at vi kutter litt i forbruket.

Prispresse kommer ned over tid, ikke mån for mån,

men over tid så blir det lavre inflasjon,

og etter hvert kan vi også begynne å se rentekutt.

Men hvor lenge det er til, det er veldig vanskelig å si nå, en joker blir ledigheten.

Jeg tror den bare øker litt fremover,

men det skal vi virkelig ikke si for sikkert, for det er noe som ofte skjer,

så er det at ledigheten kan overraske fort,

og da kan den ta en ekspresseis.

Ok, så prognosen er usikret?

Absolutt, og med al denne usikretten,

så er det beste vi kan gjøre, tror jeg,

å stramme inn livrejen med litt, sørge for å ha litt buffet på konto,

og så være forberedt på hva enn det er som kommer.

Du har hørt en podcast fra Aftenbosten.

Det var sinnere heidel som forklart vei R-Ore og S-Ore,

og om vi bør være forberedt på en økonomisk nedtur.

Lydende hørte er hentet fra Norge Spak.

Denne episoden er laget av produsent Olaf Eggersvik,

David Fukone og meg Synne Søhol.

Resten av forklart er Anders Weberg og Jenni Fjelland.

Aiteden.

Hvordan i al verden kom den seg inn i norske klasserom, nesten uten protesta?

Hør historie om gode intensjoner, en fraverrende stat,

og en etterpoglokk kunnskapsminister.

Det gikk for langt, mange steder.

I podcasten Diptyck, hvor vi går bak niertern,

og undersøker de store spørsmålen om tida vi lever i.

[Transcript] Forklart / Er vi i starten av en økonomisk nedtur?

Det finnes i Aftenbossen eller Podmi.